

сж-толкова българи, колкото французи, нѣмци или руси. Може да се допусне, че Яворовъ е направилъ тая връзка нарочно тъй хлабава — съ това той се е освободилъ отъ не твърдѣ лесната работа, да създаде около всѣко лице характерната нему атмосфера отъ обстановка, интереси, впечатления, понятия, езикъ — всичко това, което издига характера въ сферата на общото и го прави литературенъ типъ. Данаилъ можеше да не пристигне отъ Парижъ, а да иде отъ нѣкой български градъ. Нѣмаше нужда Витановъ непрѣмѣнно да е билъ емигрантъ и да ни напомня за това съ руския си жаргонъ. Какво отъ туй, че Поповичъ е земевладѣлецъ? Виждаме ли това по нѣкакъвъ убѣдителенъ начинъ въ драмата? Хелмеръ, мжжътъ на Нора-куклата, е до най-малката частичка на своя мозъкъ новиятъ банковъ директоръ. Пасторъ Йоханесъ би билъ абсурдъ безъ органическия фонъ на имението Розмерсхолмъ, който се чувствува на всѣка стѣпка въ развитието на драматическото дѣйствие. Олга можеше да не бѣде родена въ Ромжния като дъщеря на една българска учителка, прѣжде-врѣменно умрѣла отъ прѣслѣдванията на власитѣ.

Като е освободилъ героитѣ си отъ баласта на условията и условноститѣ, отъ всичко това, което французитѣ натуралисти нарекоха „le milieu“, Яворовъ е спечелилъ широка свобода да оперира изключително съ такива вътрѣшни прѣживявания, каквито му сж нужни при разрѣшението на главния психологически проблемъ. Нашиятъ писателъ, като не е оставилъ своитѣ характери да станатъ прѣдставители на извѣстно съсловие (Витановъ не е типиченъ офицеръ, въпрѣки съзнателнитѣ характеристични черти въ обрисовката му) или на особенъ родъ интереси, като не ги е специализиралъ, за да имъ наложи съ това печата на типичното, той е кондензиралъ нѣкои тѣхни прѣживявания за смѣтка на всички останали до степенята на една извѣстна психологическа сжщностъ и е издигналъ лицата въ носители на опрѣдѣлени понятия. Яворовъ можеше да не слага на героитѣ си имена, достатъчно бѣ, ако той нарече Бистра — майката, Данаилъ просто — синътъ, а Витановъ и Поповичъ — бащата (физически и духовенъ). Олга можеше да получи името: бѣдеша жена. Впрочемъ, нѣщо отъ това обобщаване е загатнато въ самитѣ имена: „Бистра“ трѣбва да изрази духовната чистота на майката; името на мжжа, който е далъ животъ на Данаилъ, „Витановъ“ ни кара да си спомняме за латинската основа „vita“, а „Поповичъ“ навѣрно загата прѣдставата за нѣщо неплътско.

Драмата на Яворовъ въпрочемъ е единъ психологически експериментъ, въ който се извеждатъ формули или възъ основа на дадени формули се рѣшава една сложна психологическа задача. Този видъ поезия е плодъ на модерниститѣ, и Яворовъ не е единъ отъ първитѣ отъ първитѣ литературно-психологически математици.

II.

Каква е психологическата задача? Кои сж нейнитѣ условия и какъ я е разрѣшилъ българскиятъ авторъ?

а) Бистра Поповичъ никога не е обичала Витановъ, но б) по силата на единъ неизбѣженъ психологически законъ тя се е отдала